

Verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling

De wet Verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling treedt 1 juli 2013 in werking. De meldcode is een overzichtelijk vijfstappenplan waarin staat wat een professional het beste kan doen bij zorgelijke opvoed- en opgroeisituaties en kindermishandeling. De meldcode leidt de professional door het proces vanaf het moment van signaleren tot en met het verlenen van hulp en nazorg. Het gebruik van de meldcode is wettelijk verplicht voor het onderwijs, organisaties en zelfstandige beroepskrachten in de gezondheidszorg, kinderopvang, jeugdzorg, politie en justitie, en maatschappelijke ondersteuning.

De meldcode is geïntegreerd in de afspraken die gemaakt zijn tussen gemeenten en organisaties over het CJG, de Verwijsindex en de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld.

In deze notitie wordt de meldcode van Essentius beschreven.

Het vijfstappenplan

De app “meldcode” van Ministerie Volksgezondheid Welzijn en Sport is hierbij een handig instrument. Zet deze app op je i-Pad, te vinden in de app store.

De vijf stappen van de meldcode worden ook beschreven op de website van ZorgOogAchterhoek, jeugd en gezin : www.zorgoogachterhoek.nl .

Volgorde van de stappen

De stappen die hieronder worden beschreven staan in een bepaalde volgorde. Maar deze volgorde is niet dwingend. Waar het om gaat, is dat de leerkracht op enig moment in het proces alle stappen heeft doorlopen, voordat hij besluit om een melding te doen. Zo zal het soms voor de hand liggen om meteen met de leerling in gesprek te gaan over bepaalde signalen. In andere gevallen zal de leerkracht eerst overleg willen plegen met een collega, met het CJG, Advies- en Meldpunt Kindermishandeling (AMK) of met het Steunpunt Huiselijk Geweld (SHG) voordat hij het gesprek met de leerling/ouder(s), verzorger(s) aangaat. Ook zullen stappen soms twee of drie keer worden gezet.

Stap 1: Signaleren

Als u als leerkracht signalen opvangt van een zorgelijke (opvoed- of opgroei)situatie (waaronder huiselijk geweld of kindermishandeling), wordt van u gevraagd om deze signalen in kaart te brengen. Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Maak gebruik van een signaleringsinstrument uit de trainingsmap “signaleren op de basisschool” of van documenten te vinden op de site van Zorgoog. Afhankelijk van de situatie zal er een instrument inzetbaar zijn wel dan niet.

Beschrijf uw signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothese of veronderstelling vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Dit zijn werkaantekeningen. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht. Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.

In veel organisaties wordt van iedere leerling een dossier aangelegd. In dat geval worden de gegevens over de signalen en over de stappen die worden gezet in het dossier vastgelegd. Beschikt de organisatie niet over een leerlingdossier, dan moet in het handelingsprotocol voor de eigen organisatie of praktijk worden aangegeven op welke manier en waar de leerkracht de gegevens over de signalen en over de stappen vastlegt.

Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een leerkracht, meld de signalen dan bij de leidinggevende of de directie, conform de interne richtlijnen. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing.

Instrumenten bij stap 1 in Zorgoog

Als achtergrondinformatie bij stap 1 in Zorgoog worden voorbeelden van signalenlijsten gegeven, screeningslijsten per beroepsgroep, zoals SDQ, Balansmodel van Bakker, een checklist op leefgebieden en het veiligheidsrisicotaxatie-instrument.

Voor het primair onderwijs hanteren wij de signalenlijst kindermishandeling, SDQ vragenlijst, Signalenchecklist (uit Signaleren op de basisschool) en het formulier Veiligheid in het gezin.

Deze instrumenten zijn te raadplegen, maar ook downloaden om direct in te vullen en op te slaan in uw eigen dossier.

Stap 2: Collegiale consultatie

De tweede stap is het overleg over de signalen. Om de signalen die in kaart zijn gebracht goed te kunnen duiden, is vaak overleg met een deskundige collega noodzakelijk. Te denken valt bijvoorbeeld aan de gedragsspecialist Jolienke Weinans binnen Essentius of vertrouwenspersoon van de school, de zorgcoördinator van het CJG, het zorg-en adviesteam (ZAT) van school. Ook kan op basis van anonieme leerlinggegevens (daarnaast) het Advies-en Meldpunt Kindermishandeling of het Steunpunt Huiselijk Geweld worden geraadpleegd.

Bij een vermoeden van (dreigende) vrouwelijke genitale verminking of eengerelateerd geweld zal via AMK of SHG vaak een beroep moeten worden gedaan op specifieke expertise.

Registreer in het leerlingdossier wie je geconsulteerd hebt, wanneer en wat de uitkomsten van deze consultatie zijn.

Stap 3: Gesprek met de leerling / ouder(s)

Na het collegiaal overleg en eventuele consultatie volgt een gesprek met de leerling en ouder(s), verzorger(s). Omdat openheid een belangrijke grondhouding is in de verschillende vormen van dienstverlening aan de leerling, wordt zo snel mogelijk contact gezocht met de leerling en met zijn ouder(s)/verzorger(s) om de signalen te bespreken.

Soms zal het vermoeden door het gesprek worden weggenomen, dan zijn de volgende stappen van het stappenplan niet nodig. Worden de zorgen over de signalen door het gesprek niet weggenomen, dan worden ook de volgende stappen gezet.

In het gesprek met de leerling/ouder(s), verzorger(s) gaat het er om dat u:

1. het doel van het gesprek uitlegt;
2. de signalen, dit wil zeggen de feiten die u heeft vastgesteld, en de waarnemingen die u heeft gedaan, bespreekt;
3. de leerling/ouder(s), verzorger(s) uitnodigt om daarop te reageren;
4. en pas na deze reactie zonodig komt tot een interpretatie van wat u heeft gezien en gehoord en wat u in reactie daarop verteld is.

Registreer in het leerlingdossier met wie u gesproken heeft en wanneer, wat u besproken heeft en wat de uitkomsten van het gesprek zijn.

Gesprek met kinderen

Ook als een leerling nog jong is, is het van belang dat de leerkracht het gesprek met hem aangaat, tenzij dat vanwege zijn jeugdige leeftijd echt niet mogelijk of te belastend voor hem is. De leerkracht beoordeelt zelf of een gesprek zinvol en mogelijk is, zonodig in overleg met een collega, CJG of BJZ/AMK.

Onder de twaalf jaar moet men in gesprek met ouders en of opvoeders. Vanaf 16 jaar bepaalt de jongere of je in gesprek kan gaan met de ouders en of opvoeders. Zijn jongeren vanaf 16 jaar door bijvoorbeeld cognitief vermogen niet in staat om zelf een keuze te maken dan is het aan de professional.

Tussen 12 en 16 kan je een professionele inschatting maken (of jongere en ouders samen spreken).

NB: Het kan van belang zijn om een kind even alleen te spreken, zonder dat zijn ouders daarbij aanwezig zijn zodat het kind zich vrij kan uiten. U hanteert hiervoor de regels die op uw eigen sector van toepassing zijn. Zo zal een leerkracht zonder veel omhaal gewoon een gesprek met een van zijn leerlingen aan kunnen knopen.

Gesprek met de ouder(s)

Normaal gesproken zal er, als het om een minderjarige gaat, ook een gesprek over de signalen worden gevoerd met de ouder(s). Dit is niet alleen van belang als de ouders mogelijkerwijs betrokken zijn bij het huiselijk geweld of de mishandeling, maar ook als dit niet aan de orde is. Want de ouders behoren, zeker als zij het gezag uitoefenen, als regel te worden geïnformeerd over wat er bij hun kind speelt.

Een gesprek met (een van) de ouders kan achterwege blijven als

- de veiligheid van de leerling, die van u zelf, of die van een ander in het geding is. Zo is het denkbaar dat een leerkracht besluit om zijn vermoeden van seksueel misbruik of eengerelateerd geweld nog niet met de dader te bespreken, omdat hij het risico aanwezig acht dat de dader zich, na dit gesprek, op het slachtoffer af zal reageren.
- u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de leerling door dit gesprek het contact met u zal verbreken, waardoor de leerling uit het zicht raakt.

Instrumenten bij stap 3 in Zorgoog:

Als achtergrondinformatie bij stap 3 zijn in de bijlagen richtlijnen en afspraken over privacy opgenomen, verschillende gesprekshandreikingen.

Stap 4: Zorg vaststellen en veiligheid kind/volwassene inschatten

Na de eerste drie stappen beschikt de leerkracht al over redelijk veel informatie: de beschrijving van de signalen die hij heeft vastgelegd, de uitkomsten van het gesprek met de ouders/jeugdige en (eventueel) het advies van deskundigen.

Op basis van deze informatie kunt u uw zorg vaststellen en inschatten of de veiligheid van het kind/volwassene gevaar loopt.

Om het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling, evenals de aard en de ernst van dit geweld af te wegen, kunt u gebruik maken van een veiligheidsrisicotaxatie-instrument.

U registreert in uw leerlingdossier welke zorgen u heeft vastgesteld en of de veiligheid van het kind/volwassene gevaar loopt. Daarbij registreert u de uitkomsten van de veiligheidsrisicotaxatie.

Als u inschat dat de veiligheid van het kind/volwassene gevaar loopt, meldt u het kind aan bij BJZ/AMK of SHG.

Instrumenten bij stap 4 in Zorgoog:

Als achtergrondinformatie bij stap 4 is in de bijlage een veiligheidsrisicotaxatie-instrument opgenomen.

Ook zijn de werkprocessen bij BJZ/AMK opgenomen na een melding bij BJZ/AMK.

Het doen van een melding bij BJZ/AMK zonder dat de signalen zijn besproken met de leerling en ouder(s)/verzorger(s), is mogelijk als:

- de veiligheid van de leerling, die van u zelf, of die van een ander in het geding is. Zo is het denkbaar dat een leerkracht besluit om zijn vermoeden van seksueel misbruik of eerdergerelateerd geweld nog niet met de dader te bespreken omdat hij het risico aanwezig acht dat de dader zich, na dit gesprek, op het slachtoffer af zal reageren.
- u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de leerling door dit gesprek het contact met u zal verbreken, waardoor de leerling uit het zicht raakt.

Stap 5: Afweging registratie in de Verwijsindex

Nadat u uw zorgen heeft vastgesteld en/of het kind/volwassene bij BJZ/AMK heeft gemeld, kunt u een signaal over het kind/jongere tot 23 jaar registreren in de verwijsindex.

De verwijsindex brengt signalen over eenzelfde kind/jongere bij elkaar, zodat de betrokken beroepskrachten elkaar sneller weten te vinden en hulpverlening op elkaar kunnen afstemmen. Ter ondersteuning bij de afweging of u een signaal in de verwijsindex registreert, kunt u gebruik maken van de handreiking voor het registreren in de verwijsindex, uitgegeven door ministerie voor Jeugd en Gezin.

Registreer in uw leerlingdossier of u een signaal in de Verwijsindex hebt afgegeven en wanneer, of u dit met ouders/leerling heeft besproken, wanneer en wat de uitkomsten van het gesprek waren. Als u dit niet met ouders hebt besproken, registreert u wat uw afwegingen waren om dit niet te doen.

Een registratie in de verwijsindex wil niet zeggen dat u als leerkracht niets meer hoeft te doen om uw leerling te ondersteunen. U blijft de ondersteuning bieden die van u als groepskracht verwacht mag worden.

NB. Registratie in de verwijsindex is alleen mogelijk via de intern begeleider of de directeur. Zij hebben hier toegang toe.

Instrument bij stap 5 in Zorgoog:

Als achtergrondinformatie bij stap 5 is in Zorgoog een link opgenomen naar de verwijsindex, evenals de risicoprofielen per organisatie en de afspraken die regionaal gemaakt zijn met betrekking tot de regie (coördinatie van zorg) bij een match in de Verwijsindex.

Stap 6: Toeleiden naar zorg of zelf hulp verlenen conform lokale afspraken

Nadat de voorgaande stappen zijn doorlopen, komt de leerkracht tot een besluit: zelf hulp bieden of toeleiden naar zorg. Dit volgens de afspraken die lokaal gemaakt zijn in het kader van het CJG.

U klikt aan in welke gemeente u werkzaam bent en volgt daarna de stappen die in de lokale werkafspraken zijn gemaakt.

Het is ook mogelijk om de gedragsspecialist van Essentius te raadplegen: Jolienke Weinans, jolienke@yahoo.com

Zie ook bijlage ondersteuningsstructuur.

De stappen die gezet zijn op de Essentiusscholen

De training "Signalering op de basisschool" is door alle scholen gevolgd. De training is gericht op bewustwording en versterking van het praktisch handelen en van het hele schoolteam.

De scholen van Essentius hebben met behulp van deze training de deskundigheid en de middelen in huis om juist te handelen bij signalen die duiden op een vermoeden van huiselijk geweld en/of kindermishandeling.

Werkwijze op de Essentiusscholen

Het volgen van kinderen op sociaal emotioneel gebied.

- Één keer per jaar, in november wordt een overleg gepland in de 1-zorgroute tussen leerkracht en de internbegeleider (zie de 1-zorgroute in de bijlage).
Er wordt stil gestaan bij het welbevinden van alle leerlingen en de signalenlijst kindermishandeling 4-12 jaar, wordt gebruikt voor de leerlingen die dat nodig hebben.
- Wanneer er zorgen zijn over de psychosociale ontwikkeling van een kind zal de internbegeleider adviseren om de situatie rond het kind te verhelderen of de leerling wordt besproken in het OLE of ondersteuningsteam.
- Indien nodig kunnen er diverse vervolgacties worden ingezet (b.v. de inzet van het schoolmaatschappelijk werk via het ondersteuningsteam).
- Vervolgacties worden ingezet ter ondersteuning in de thuissituatie (b.v. inzet schoolmaatschappelijk werk, AMK-melding, Lindenhout, 10 voor de Toekomst en Zios).

Signalen die duiden op huiselijk geweld en kindermishandeling.

- Bij signalen die mogelijk kunnen duiden op huiselijk geweld en/of kindermishandeling worden de stappen van de meld code doorlopen. Als hulpmiddel hierbij kun je gebruik maken van de website van ZorgOog-Achterhoek.
(<http://jeugdengezin.zorgoogachterhoek.nl/Paginas/home.aspx>)

De volgende stappen zijn beschreven:

1. signalering;
2. collegiale consultatie;
3. bespreking met ouders/ opvoeders/ jongeren;
4. zorg en veiligheid bepalen;
5. afweging gebruik Verwijsindex;
6. toeleiding naar zorg of zelf zorg verlenen.

NB. Alleen de directeur meldt bij het AMK. Na een melding moet het AMK terug rapporteren. AMK is onderdeel van BJZ en mag ook zonder toestemming onderzoek doen. De directeur blijft de casemanager.

In dit protocol zijn de volgende bijlagen toegevoegd:

- Signalenlijst kindermishandeling 4 – 12 jaar
- Ondersteuningsstructuur Essentius
- Signalenchecklist (uit Signaleren op de basisschool)
- SDQ vragenlijst (4-16 jaar), in te vullen door de leerkracht
- Formulier veiligheid in het gezin
- Achtergrondinformatie: verschillende gesprekshandreikingen

Wat is kindermishandeling?

Kindermishandeling is elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel (uit de wet op de jeugdzorg).

De verschillende vormen van kindermishandeling:

Lichamelijke mishandeling

Ouders/verzorgers verwonden het kind of staan toe dat het kind verwond wordt (anders dan ten gevolge van een ongeluk).

Voorbeelden van lichamelijke mishandeling:

- Slaan, stompen, schoppen, opzettelijk laten vallen, verbranden, vergiftigen, verstikken.
- Meisjesbesnijdenis: een ingreep aan de uitwendige geslachtsdelen van een meisje.
De Nederlandse overheid heeft alle vormen van meisjesbesnijdenis strafrechtelijk verboden.
- Shaken Baby Syndroom: verzameling van signalen en symptomen die het gevolg zijn van het heftig door elkaar schudden van een baby.
- Syndroom van Münchhausen bij Proxy: een volwassene die bij een kind ziekteverschijnselen nabootst, verergert, veroorzaakt en/of verzint.

Lichamelijke verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn lichamelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft.

Ouders/verzorgers zijn niet in staat of bereid tot het verschaffen van minimale zorg ten aanzien van de lichamelijke behoeften.

Voorbeelden van lichamelijke verwaarlozing:

- Niet zorgen voor voldoende of geschikt eten.
- Niet zorgen voor schone, aan de weersomstandigheden aangepaste, passende kleding.
- Niet zorgen voor geschikt onderdak.
- Niet zorgen voor geschikte medische, tandheelkundige en geestelijke gezondheidszorg.
- Niet zorgen voor voldoende hygiëne.
- Niet zorgen voor voldoende toezicht.

Psychische mishandeling

Het toebrengen van schade aan de emotionele- en/of persoonlijkheidsontwikkeling van het kind.

Voorbeelden van psychische mishandeling zijn:

- Het bedreigen of uitschelden van een kind als een systematisch patroon van kleineren en denigreren.
- Het kind tot zondebok maken.
- Het belasten van een kind met een te grote verantwoordelijkheid.
- Eisen stellen waaraan een kind niet kan voldoen.
- Het blootstellen van een kind aan extreem, onberekenbaar of ongepast gedrag.
- Het opsluiten of vastbinden van het kind als middel van straf of controle.
- Het kind is getuige van het geweld in het gezin.

Psychische verwaarlozing

Het kind onthouden wat het voor zijn geestelijke gezondheid en ontwikkeling nodig heeft.

Voorbeelden van psychische verwaarlozing zijn:

- Niet zorgen voor voldoende aandacht, respect, genegenheid, liefde en contact.
- Niet zorgen voor voldoende ruimte voor toenemende autonomie.
- Niet zorgen voor regelmatige schoolgang.

Seksueel misbruik

Seksueel contact met een kind hebben of pogen te hebben, ter bevrediging van de seksuele gevoelens van de ouder/verzorger, en/of uit geldelijk gewin.

Voorbeelden van seksueel misbruik zijn:

- Pornografisch materiaal laten zien.
- Penetratie door vingers, voorwerpen of penis.
- Aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij genitaal contact plaats vindt.
- Aanranding en uitbuiting of het toestaan hiervan waarbij geen genitaal contact plaats vindt (ongepast kussen, strelen van borsten).

Getuige van huiselijk geweld

Als een kind getuige is van huiselijk geweld, bijvoorbeeld tussen zijn/haar ouders, is dat ook een vorm van kindermishandeling.

Vaak komen de verschillende vormen tegelijkertijd voor. Bij iedere vorm van mishandeling is er ook sprake van psychische mishandeling.

Kindermishandeling komt voor in alle lagen van de bevolking en in alle leeftijdscategorieën.

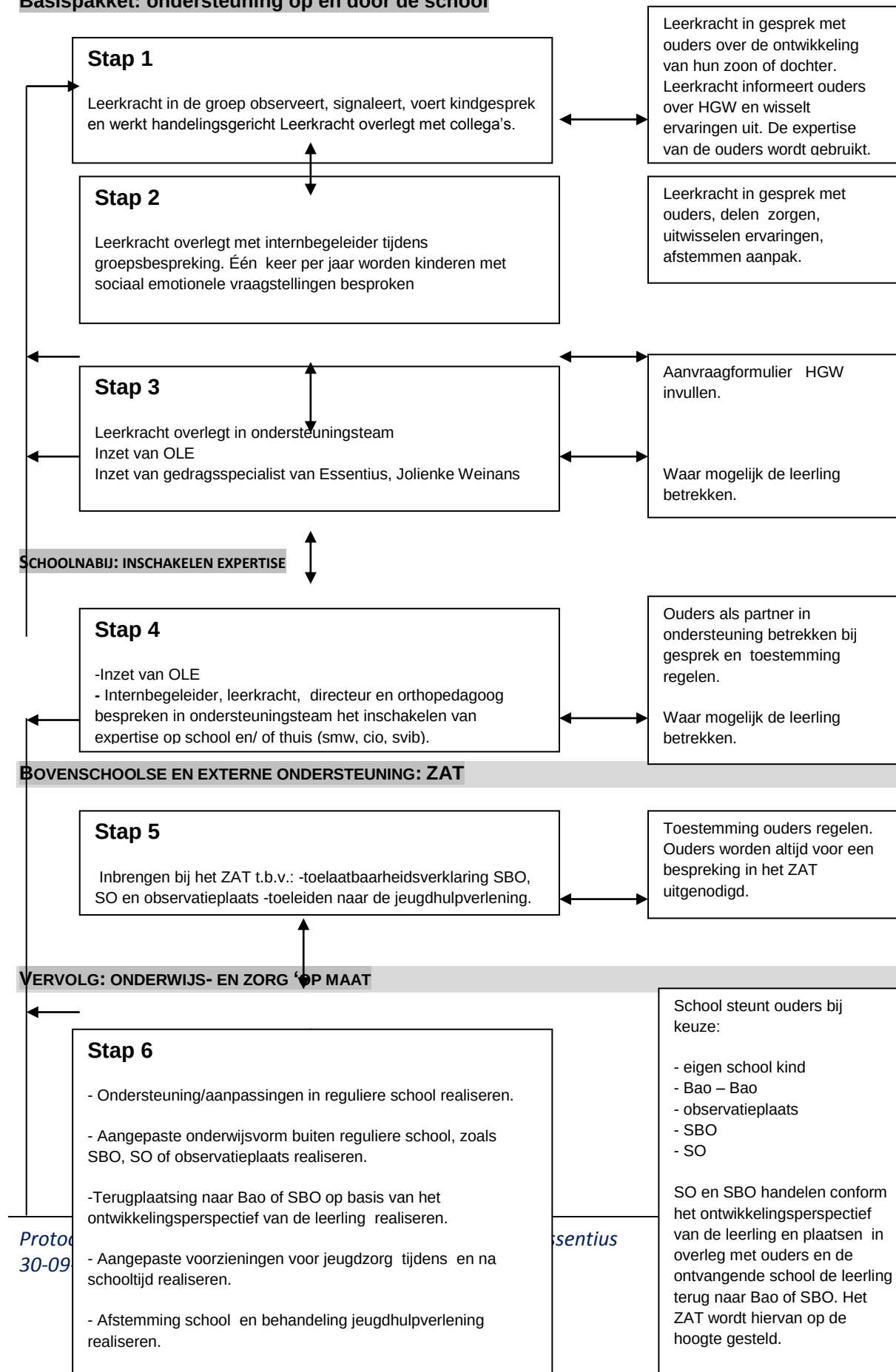
Het kind niet beschermen tegen de mishandeling van de andere ouder, is ook mishandelen.

Bijlage "Ondersteuningsstructuur Essentius"

Schema routing voor ondersteuning en verwijzing.

Basispakket: ondersteuning op en door de school

Bijlage *“signalenchecklist uit Signaleren op de basisschool”*

Signalenchecklist

Signalen die specifiek zijn voor de schoolsituatie

- plotselinge achteruitgang in schoolprestaties, leerproblemen
- geheugen- en/of concentratieproblemen
- faalangst
- overcompenseren (opvallend extra inzet op school)
- altijd heel vroeg op school zijn
- na schooltijd bij school blijven hangen
- vaak absent, veel schoolverzuim
- geen of weinig belangstelling van de ouders voor (schoolprestaties) van het kind
- stipt op tijd thuis moeten zijn
- buiten school geen contact mogen hebben met andere kinderen
- niet willen uitkleden voor de gymles/zwemles
- kind wordt onverwacht uitgeschreven (zonder afscheid)
- afwijkend gedrag wanneer ouders het kind van school halen

Ontwikkelingsstoornissen

- achterblijven in taal-, spraak-, motorische, emotionele en/of cognitieve ontwikkeling
- schijnbare achterstand in verstandelijk ontwikkeling
- niet zindelijk op leeftijd waarvan men het verwacht
- regressief gedrag, bijvoorbeeld op latere leeftijd weer gaan bedplassen

Relationele problemen

ten opzichte van de ouders:

- totale onderwerping aan de wensen van de ouders
- sterk afhankelijk gedrag ten opzichte van de ouders
- onverschilligheid ten opzichte van de ouders
- kind is bang voor ouder
- kind vertoont heel ander gedrag als ouders in de buurt zijn

ten opzichte van andere volwassenen:

- bij oppakken houdt het kind zich opvallend stijf
- bevrozing bij lichamelijk contact
- allemansvriend
- lege blik in ogen en vermijden van oogcontact
- waakzaam, wantrouwend.

ten opzichte van andere kinderen:

- speelt niet met andere kinderen
- is niet geliefd bij andere kinderen
- wantrouwend
- terugtrekken in eigen fantasiewereld.

Gedragproblemen

- plotselinge gedragsverandering
- geen of nauwelijks spontaan spel, geen interesse in spel
- passief, in zichzelf gekeerd, meegaand, apathisch, lusteloos
- labiel, nerveus, depressief, angstig
- agressief, hyperactief, destructief
- niet lachen, niet huilen
- niet tonen van gevoelens, zelfs niet bij lichamelijke pijn, zelfverwondend gedrag
- schuld- en schaamtegevoelens
- bedplassen/broekpoepen
- eetproblemen, slaapstoornissen, vermoeidheid, lusteloosheid

training "Signalen op de basisschool" - www.servicepuntsmw.nl - tel 010-4118833 - info@servicepuntsmw.nl

Bijlage "SDQ vragenlijst, in te vullen door de leerkracht"

SDQ VRAGENLIJST (Leeftijd 4-16) In te vullen door Leerkracht of Mentor

De vragenlijst bevat vragen over het gedrag van de leerling. U kunt uw antwoord geven door een kruisje te zetten in één van de vierkantjes onder "niet waar", "een beetje waar" of "zeker waar". Het is van belang dat u alle vragen zo goed mogelijk beantwoordt, ook als u niet helemaal zeker bent of als u de vraag raar vindt. Wilt u uw antwoorden baseren op het gedrag van de leerling tijdens de laatste zes maanden of het huidige schooljaar.

Naam van de leerling:	Geboortedatum: - -	Geslacht:	
De leerling	niet waar	beetje waar	zeker waar
1 Houdt rekening met gevoelens van anderen	☐	☐	☐
2 Is rusteloos, overactief, kan niet lang stilzitten	☐	☐	☐
3 Klaagt vaak over hoofdpijn, buikpijn, of misselijkheid	☐	☐	☐
4 Deelt makkelijk met andere kinderen (bijvoorbeeld snoep, speelgoed, potloden)	☐	☐	☐
5 Heeft vaak driftbuien of woede-uitbarstingen	☐	☐	☐
6 Is nogal op zichzelf, neigt ertoe alleen te spelen	☐	☐	☐
7 Is doorgaans gehoorzaam, doet gewoonlijk wat volwassenen vragen	☐	☐	☐
8 Heeft veel zorgen, lijkt vaak over dingen in te zitten	☐	☐	☐
9 Is behulpzaam als iemand zich heeft bezeerd, van streek is of zich ziek voelt	☐	☐	☐
10 Is constant aan het wiebelen of friemelen	☐	☐	☐
11 Heeft minstens één goede vriend of vriendin	☐	☐	☐
12 Vecht vaak met andere kinderen of pest ze	☐	☐	☐
13 Is vaak ongelukkig, in de put of in tranen	☐	☐	☐
14 Wordt over het algemeen aardig gevonden door andere kinderen	☐	☐	☐
15 Is gemakkelijk afgeleid, heeft moeite zich te concentreren	☐	☐	☐
16 Is zenuwachtig of zich vastklampend in nieuwe situaties, verliest makkelijk zelfvertrouwen	☐	☐	☐
17 Is aardig tegen jonge kinderen	☐	☐	☐
18 Liegt of bedriegt vaak	☐	☐	☐
19 Wordt getreiterd of gepest door andere kinderen	☐	☐	☐
20 Biedt vaak vrijwillig hulp aan anderen (ouders, leerkrachten, andere kinderen)	☐	☐	☐
21 Denkt na voor iets te doen	☐	☐	☐
22 Pikt dingen thuis, op school of op andere plaatsen	☐	☐	☐
23 Kan beter opschieten met volwassenen dan met andere kinderen	☐	☐	☐
24 Is voor heel veel bang, is snel angstig	☐	☐	☐
25 Maakt opdrachten af, kan de aandacht goed vasthouden	☐	☐	☐

Zie ommezijde

© Robert Goodman, 2000 (versie LCOJ / NIZW Jeugd 2006)

1

Bijlage "Formulier veiligheid in het gezin"

Formulier veiligheid in het gezin			
Naam gezin:			
Naam en rol beroepskracht:			
Datum invulling:			
Ruimte om beschermd te wonen (huisvesting, inrichting, kleding, voeding, hygiëne). • Hebben de gezinsleden een dak boven hun hoofd, een bed, genoeg verwarming en frisse lucht? • Is er voldoende te eten en te drinken en zijn er voldoende middelen om eten te kopen? • Hebben de kinderen genoeg ruimte om te spelen en te kunnen slapen? • Wordt voldaan aan de minimale eisen op het gebied van hygiëne?		☐ ja ☐ ja ☐ ja ☐ ja	☐ nee ☐ nee ☐ nee ☐ nee
Sterk:			
Verbeterpunten:			
Regelmaat in het leven van alledag (beschikbaarheid ouders, dagelijkse routine, slaaptijden, eten). • Is er altijd een ouder/verzorger of oppas beschikbaar om voor de kinderen te zorgen en toezicht te houden? • Krijgen de kinderen de begeleiding/het toezicht dat ze behoeven wanneer ze van en naar school/oppas etc. gaan? • Hebben de kinderen vaste tijden voor het opstaan en naar bed gaan? • Wordt er regelmatig gegeten? • Wordt er tijd gereserveerd voor het maken van huiswerk en voor het spelen?		☐ ja ☐ ja ☐ ja ☐ ja ☐ ja	☐ nee ☐ nee ☐ nee ☐ nee ☐ nee
Sterk:			
Verbeterpunten:			
Lichamelijke en psychische veiligheid (veilige woonomgeving; bieden en respecteren van grenzen). • Zijn gevaarlijke apparaten en voorwerpen goed opgeborgen? • Hebben de kinderen een eigen slaapplek? • Voelen de ouders zich verantwoordelijk voor de veiligheid van hun kinderen? • Respecteren de ouders de grenzen van kinderen bijvoorbeeld ten aanzien van seksualiteit? • Hanteren de ouders opvoedvaardigheden zoals een instructie geven, apart zetten in plaats van slaan en andere vormen van geweldsadige straffen? • Bieden de ouders een positief stimulerend opvoedklimaat in plaats van de kinderen te kleineren of te negeren? • Bieden de ouders zorg en steun wanneer hun kinderen ziek zijn of wanneer ze het moeilijk hebben? • Is er sprake van relationeel geweld tussen de ouders?		☐ ja ☐ ja ☐ ja ☐ ja ☐ ja ☐ ja ☐ ja ☐ ja	☐ nee ☐ nee ☐ nee ☐ nee ☐ nee ☐ nee ☐ nee ☐ nee
Sterk:			
Verbeterpunten:			

Communicatieprincipes en vaardigheden

Het gaat in gespreksvoering altijd om twee soorten communicatie.

☐ Verbale communicatie is datgene wat je zegt.

Het spreektempo, de intonatie, de articulatie, het volume, gebruik van stop- woordjes, vaktaal et cetera.

☐ Non-verbale communicatie is datgene wat je doet.

De lichaamshouding (lichaamstaal), gebaren, manier van kijken.

In een gesprek zijn beide vormen van communicatie belangrijk, ze vinden altijd samen plaats. Allebei geven ze een boodschap af. In de communicatie wordt 80% bepaald door de houding die je inneemt. (Communicatieve) vaardigheden zijn hulpmiddelen om een gesprek op een goede manier te voeren. Hieronder volgen een aantal vaardigheden die van belang zijn.

☐ Gesloten en open vragen

Gesloten vragen zijn vragen waar je alleen ja” of ‘nee’ op kunt antwoorden, bijvoorbeeld: “Heeft uw kind wel eens eetproblemen?”

Ze leveren beperkte informatie op en vragen naar feitelijke informatie.

Open vragen beginnen vaak met ‘wat’ of ‘hoe’, bijvoorbeeld: “Hoe gaat het eten thuis Met uw kind?”

Bij open vragen wordt de ouder/verzorger veel meer uitgenodigd tot het geven van informatie, een eigen mening of visie.

☐ Doorvragen

De functie van doorvragen is om zo volledig mogelijke informatie van de ouder/verzorger te krijgen. Om verduidelijking te vragen van hetgeen de ouder/verzorger vertelt, kun je doorvragen door aan te sluiten op dat wat de ouder/verzorger vertelt. Dit kunnen zowel open als gesloten vragen zijn.

Bijvoorbeeld: “Kunt u een voorbeeld geven van dat gedrag?”

Je kunt ook doorvragen door het benoemen van non-verbaal gedrag, bijvoorbeeld: “Ik zie dat u lacht”.

Zwijgend doorvragen, zoals ja-knikken of hummen kan ook stimuleren tot doorpraten.

☐ Samenvatten van de inhoud

Hier vat je kort samen wat de ouder/verzorger heeft gezegd. Daarmee kun je structuur aanbrengen in het gesprek. Door van tijd tot tijd de gedachten en de gevoelens die de ouder/verzorger uit samen te vatten, geef je aan dat je het begrijpt en geïnteresseerd bent. Door samen te vatten kun je even pas op de plaats maken.

Gebruik samenvatten niet als voorbarige conclusies of oordelen.

☐ Verwoorden van het gevoel van de ouder/verzorger door Actief Luisteren

Door de vaardigheid Actief Luisteren toe te passen probeer je achter het gevoel van de ouder/verzorger te komen. De ouder voelt zich hierdoor begrepen.

Actief Luisteren: benoem het gevoel dat jij denkt dat de ouder/verzorger heeft en vraag hen of dit klopt. ZorgOog, versie juni 2013 Bijvoorbeeld:” Ik merk dat u het moeilijk vindt om dit te vertellen. Klopt dat?” Of “Ik kan me voorstellen dat u zich dan als moeder afgewezen voelt”.

☐ Stiltes inbouwen in het gesprek

Door af en toe een stilte in te lassen wordt rust in het gesprek gebracht. Het geeft de gesprekspartner ruimte om na te denken en voorkomt snelle interpretaties.

☐ Confronteren in een gesprek

Je kunt tegenstrijdigheden tussen twee uitspraken aan de orde stellen om er achter te komen wat de ouder/verzorger werkelijk vindt of voelt. Belangrijk hierbij is dat je er altijd een vraag achteraan stelt, zodat de ouder/verzorger de mogelijkheid krijgt uitleg te geven.

☐ Metacommunicatie

Dit is eigenlijk een gesprek over het gesprek. Door aan te geven wat je van het, kan de gespreks sfeer verbeterd worden. Bijvoorbeeld door te zeggen dat je het een prettig en open gesprek vindt. Het kan ook miscommunicatie voorkomen, als je bijvoorbeeld aangeeft dat de ouder/verzorger niet echt ingaat op wat je zegt.